

УДК 330.131.7:656.6

Ігор Аверічев, к.е.н.

(доцент каф. «Управління та економіка водного транспорту», Київська державна академія водного транспорту ім. гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного)

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

Метою статті є обґрунтування необхідності підвищення ефективності забезпечення економічної безпеки підприємств водного транспорту. У статті проаналізовані теоретико-методичні підходи щодо побудови механізму забезпечення економічної безпеки підприємств. Обґрунтовані методико-інструментарні засади діагностики загроз, аналізу та планування ефективності економічної безпеки, що створює умови зростання ефективності господарської діяльності та дозволяє своєчасно запобігати утворенню факторів загроз економічній безпеці підприємств водного транспорту. Стверджується, що для ефективності забезпечення економічної безпеки на сучасному етапі діяльність підприємств потребує збільшення державної участі як фінансового, так і організаційного характеру. Тому з огляду на активізацію євроінтеграційних та міжнародних процесів в Україні слід підняти на новий рівень обговорення проблеми реформування сектору безпеки нашої держави. Отже, необхідно докласти всіх зусиль, щоб зупинити негативні процеси, домогтися економічного зростання і достойного місця у світі. При цьому, необхідно враховувати, що світова економіка продовжує залишатися ареною зіткнення інтересів різних країн. Лише створення власної системи економічної безпеки дасть можливість уникнути для національної економіки можливих руйнівних наслідків, забезпечити її конкурентоспроможність, захистити вітчизняного товаровиробника, ефективно взаємодіяти з міжнародними фінансово-економічними інституціями.

Наводяться характерні для сучасного етапу інтенсивні процеси соціалізації усіх сфер суспільного життя, всієї сукупності суспільних відносин, які вимагають перегляду існуючих поглядів на проблеми безпеки, в тому числі і транспортної.

Визнається, що чітке розуміння транспортної безпеки як соціальної категорії об'єктивно передбачає обов'язкову консолідацію зусиль держави, комерційних структур, страхових компаній, громадських організацій з метою подолання нинішньої кризової ситуації та підвищення транспортної безпеки до необхідного рівня.

Ключові слова: економічна безпека, теоретико-методичні підходи, оцінка рівня економічної безпеки, водний транспорт.

© Аверічев І.М., 2016

Игорь Аверичев, к.э.н.

(доцент каф. «Управление и экономика водного транспорта», Киевская государственная академия водного транспорта им. гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного)

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ УРОВНЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ВОДНОГО ТРАНСПОРТА

Целью статьи является обоснование необходимости повышения эффективности обеспечения экономической безопасности предприятий водного транспорта.

В статье проанализированы теоретико-методические подходы к построению механизма обеспечения экономической безопасности предприятий. Обоснованы методико-инструментарные основы диагностики угроз, анализа и планирования эффективности экономической безопасности, что создает условия роста эффективности хозяйственной деятельности и позволяет своевременно предотвращать образование факторов угроз экономической безопасности предприятий водного транспорта.

Утверждается, что для эффективности обеспечения экономической безопасности на современном этапе деятельность предприятий требует увеличения государственного участия как финансового, так и организационного характера. Поэтому, учитывая активизацию евроинтеграционных и международных процессов в Украине, следует поднять на новый уровень обсуждения проблем реформирования сектора безопасности нашего государства. Следовательно, необходимо приложить все усилия, чтобы остановить негативные процессы, добиться экономического роста и достойного места в мире. При этом необходимо учитывать, что мировая экономика продолжает оставаться ареной столкновения интересов разных стран. Только создание собственной системы экономической безопасности позволит избежать для национальной экономики возможных разрушительных последствий, обеспечить ее конкурентоспособность, защитить отечественного товаропроизводителя, эффективно взаимодействовать с международными финансово-экономическими институтами.

Приводятся характерные для современного этапа интенсивные процессы социализации всех сфер общественной жизни, всей совокупности общественных отношений, которые требуют пересмотра существующих взглядов на проблемы безопасности, в том числе и транспортной.

Признается, что четкое понимание транспортной безопасности как социальной категории объективно предполагает обязательную консолидацию усилий государства, коммерческих структур, страховых компаний, общественных организаций с целью преодоления нынешней кризисной ситуации и повышения транспортной безопасности до необходимого уровня.

Ключевые слова: экономическая безопасность, теоретико-методические подходы, оценка уровня обеспечения экономической безопасности, водный транспорт.

Igor Averitchev, Ph.D.

(associate Professor Department of Management and Economics water transport, Kyiv State Academy of Water Transport behalf Hetman Petro Konashevich Sagaydachniy)

**THEORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO ASSESS
THE LEVEL OF ECONOMIC SECURITY ENTERPRISES
WATER TRANSPORT**

The article is a justification for increasing the efficiency of economic security of enterprises of water transport.

The article analyzed the theoretical and methodological approaches to building a mechanism to ensure economic security. The technique, diagnostic toolkit principles threats analysis and planning efficiency of economic security, creating conditions for increased efficiency of economic activities and allows time to prevent the formation of factors threats to economic security of enterprises of water transport.

It is alleged that the efficiency of economic security at the present stage business activity needs to increase public participation both financial and organizational. Therefore, in view of the intensification of European and international processes in Ukraine should be raised to a new level discussion of issues of security sector reform our derzhavy. Otzhe need to make every effort to stop the negative processes, to achieve economic growth and decent place in the world. However, be aware that the world economy continues to be the scene of a clash of interests of various countries. Only the creation of their own economic security system will avoid the national economy possible devastating consequences and ensure its competitiveness, to protect domestic producers to effectively interact with the international financial and economic institutions.

We give characteristic of the current stage of intensive processes of socialization in all spheres of public life, the totality of social relations that require revision of existing views on security issues, including transport.

It is recognized that a clear understanding of traffic safety as a social category provides an objective mandatory consolidation efforts of the government, business corporations, insurance companies, public organizations in order to overcome the current crisis and improve transport security to the required level.

Keywords: economical security, theoretical and methodological approaches, assessment of economic security, water transport.

Постановка проблеми. Розробка теоретичної концепції формування будь-якого механізму в економічній сфері підприємства є досить складним завданням. Головна проблема полягає в тому, що науковий інтерес до даної категорії у економістів почав проявлятися тоді, коли понятійний апарат політичної економії вже було сформовано. Досить часто під механізмами різного роду в економічній сфері розуміють сукупність методів і заходів, які застосовуються з певною метою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській економічній науці аналізу теоретико-методичних підходів присвячені праці Мойсеєнко І.П., Шоло-

ка О.О., Пожуєва Т.О., Овчаренко О.В., Тамбовцева В.Л., Олейникова Е.А., Забродського В.О. та ін., а також дістав подальшого розвитку в роботах Геєця В.М., Мунтіяна В.І., Кавуна С.В., Корецького Б.М. та ін. Проте, зазначенні визначення не враховують системність та синергічність взаємодії елементів механізму. Крім того, зазначені автори виокремлюють в структурі механізму забезпечення економічної безпеки інструментарій підвищення рівня безпеки, не розкриваються методи впливу суб'єкта на об'єкт.

Метою статті є визначення теоретико-методичних підходів підвищення ефективності забезпечення економічної безпеки підприємств водного транспорту.

Викладення основного матеріалу дослідження. Фактично всю наявну різноманітність робіт із аналізу теоретико-методичних підходів можна звести до подальшого.

Індикаторний підхід – за якого рівень економічної безпеки підприємства (ЕБП) визначається за допомогою так званих індикаторів. Індикатори розглядаються як порогові значення показників, котрі характеризують діяльність підприємства в різних функціональних областях, що відповідають певному рівню економічної безпеки.

Оцінка ЕБП встановлюється за наслідками порівняння фактичних показників діяльності підприємства з індикаторами. При цьому рівень точності індикатора в даному випадку є проблемою, оскільки відсутня методична база визначення індикаторів, що враховують особливості діяльності підприємства. У разі некваліфікованого визначення значення індикаторів неправильно може бути визначений рівень економічної безпеки підприємства.

Ресурсно-функціональний – оцінка рівня економічної безпеки підприємства здійснюється на основі оцінки стану використання корпоративних ресурсів за спеціальними критеріями. При цьому як корпоративні ресурси розглядаються чинники бізнесу, котрі використовуються власниками і менеджерами підприємства для виконання цілей бізнесу. Зазначений підхід до оцінки рівня економічної безпеки підприємства є дуже широким, але охоплює всі функціональні області діяльності підприємства.

Програмно-цільовий підхід – оцінка економічної безпеки підприємства ґрунтується на інтеграції сукупності показників, що визначають економічну безпеку. При цьому використовується декілька рівнів інтеграції показників і такі методи їх аналізу, як кластерний і багатовимірний аналіз. Такий підхід відрізняється високим ступенем складності аналізу, що проводиться, з використанням методів математичного аналізу.

В існуючих наукових дослідженнях оцінювання економічної безпеки здійснюються шляхом аналізу фінансових показників і інтегральних критеріїв загрози банкрутства. Основну увагу дослідники при оцінці фінансових загроз банкрутства приділяють визначенню та дотриманню граничних значень показників, що характеризують економічне становище підприємства.

Показники, що використовуються для оцінки економічної безпеки на сучасному етапі можна згрупувати за напрямками аналізу з шістьма групами показників:

- фінансова стабільність;
- фінансова ліквідність;
- фінансова стійкість;
- показники рентабельності;
- показники ймовірності банкрутства;
- зкупні показники ЕБ.

РІЗНІ ВИДИ ТРАНСПОРТУ

Автором проаналізовано умови застосування методик розрахунку на підприємствах водного транспорту із урахуванням особливостей ВТ. Умови застосування та напрямки удосконалення розглянутих методик наведено у табл. 1.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика умов застосування методик оцінки стану економічної безпеки на підприємствах водного транспорту

Існуючі методики оцінки стану ЕБ	Умови застосування	Напрями удосконалення
Ліквідність	Застосовується	Без змін
Бівера	Не застосовується	Потребує перегляду коефіцієнтів
Стійкість	Застосовується після удосконалення	Перегляд показників для підприємств водного транспорту
Стабільність	Застосовується	Без змін
Альтмана, Ліса, Таффлера	Не застосовується	Для застосування потрібно дослідити динаміку факторів банкрутства підприємств водного транспорту

Сукупний показник рівня економічної безпеки підприємства оцінюється шляхом визначення вагомості й підсумовування окремих функціональних складових.

Зазначені функціональні критерії визначаються із залученням кваліфікованих експертів. При цьому оцінюється можлива величина збитків, які можуть бути нанесені підприємству і ефективність заходів по його запобіганню.

Сукупний показник економічної безпеки (СПЕБ) суб'єкта господарювання розраховується за формулою:

$$СЕБП = \sum_{i=1}^N K_i * d_i$$

де K_i – значення показників оцінки економічної безпеки за основними функціональними складовими; d_i – питомавага i -ої функціональної складової економічної безпеки; i – кількість функціональних складових економічної безпеки підприємства ($i= 1,2,..n$).

Основним недоліком такого визначення показника економічної безпеки є його суб'єктивний характер, який проявляється при оцінці можливих величин збитків, які можуть бути спричинені підприємству, а також при визначенні частки кожної функціональної складової економічної безпеки.

Аналіз рівня економічної безпеки підприємства проводиться на основі порівняння розрахункового значення сукупного показника з отриманими раніше, а також з розрахованими для порівняння значеннями цього показника для аналогічних підприємств.

Крім того, пропонується порівнювати поточні й ретроспективні значення функціональних складових економічної безпеки підприємства і виявляється ступінь впливу змін стану функціональних складових на зміну сукупного показника.

Після цього пропонується проводити функціональний аналіз заходів, спрямованих на підтримку необхідного рівня всіх складових. Він охоплює етапи, починаючи від ідентифікації та аналізу загроз і ризиків, характерних для різних сфер діяльнос-

ті, і закінчуючи контролем результатів їх обмеження та запобігання. Реалізація заходів щодо підвищення рівня економічної безпеки підприємства вимагає залучення додаткових коштів, що дозволяє надалі уникнути додаткових витрат, викликаних різними факторами, а також дотримання інтересів всіх сторін.

Кінцевий результат усунення загроз і негативних впливів за складовими економічної безпеки передбачає безперервний процес забезпечення необхідними матеріальними, інформаційними, трудовими та іншими необхідними ресурсами всіх учасників виробництва продукції, оптимізацію витрат, підвищення якості продукції, що задовольняє вимогам споживачів. Використання критерію СПЕБ є дуже трудомістким процесом, передбачає залучення експертів, займає багато часу, але дає, на наш погляд, більш точний результат.

Висновки та пропозиції. Таким чином, розглянуті підходи оцінюють рівень ЕБ на основі розрахунку вірогідності банкрутства. Висока небезпека банкрутства означає низький стан ЕБ та навпаки.

В цілому, розглянуті моделі не завжди діють в умовах української економіки, а специфіка транспортної галузі в розглянутих методиках не розглянута. Тому виникає потреба в розгляді особливостей та специфічних критеріях оцінювання економічної безпеки на транспортних підприємствах.

Аналіз наукових підходів, економічного та практичного досвіду щодо оцінювання економічної безпеки показав, що існуючі методи оцінки розроблені в основному для промислових і зарубіжних підприємств. Використання їх для підприємств водного транспорту у зв'язку з високим впливом зовнішнього середовища та визначених особливостей потребує удосконалення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Полянська А.С., Троценкова Т.А. Сучасні технології управління економічною безпекою підприємства [Електронний ресурс] / А.С. Полянська, Т.А. Троценкова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – № 29.– 2010. – С.164-168.
2. Гесць В.М., Кизим М.О., Клебанова Т.С., Черняк О.І. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: Монографія. – Х., 2006. – 240 с.
3. Жихарева В. В. Экономика морского транспорта: Учебник/Жихарева В.В., Котлубай А.М., Кибик О.Н. и др. – Харьков: «БУРУН КНИГА», 2012.– 480 с.
4. Аверічев І.М. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств водного транспорту: дисертація. – К.: КДАВТ, 2016 с.

REFERENCES

1. Poljanskaya A.S., Troschenkova T.A. Modern technology management of economic security company [electronic resource] / AS Poljanskaya, TA Troschenkova // Bulletin of Economics and transportation industries. – № 29.– 2010. – S.164-168.
2. Heyets V.M., Kizim M.O., Klebanov T.S., Chernyak O.I. Modeling of economic security: state, region, enterprise Monograph. – H., 2006. – 240 p.
3. Zhikhareva V.V., Sea Commercial Transport Economics: Textbook / Zhikhareva V.V., Kotlubai A.M., Kybyk A.N., and others. – Kharkiv: «BOOK breaker», 2012.– 480 p.
4. Averichev I.M. Mehanizm zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeki pidpriemstv vodnogo transportu: disertatsiya. – K.: KDAVT, 2016 r.